

Stokkmaur (*Camponotus* sp.)

Stokkmaur finnes over hele Norge, og er en av få insektarter som kan gjøre skade på bygninger. Skaden kommer når mauren gnager ut tre eller isolasjonsmateriale for å anlegge reir. Mat finner stokkmauren vanligvis utenfor huset.

Hvordan ser stokkmauren ut?

Stokkmauren er Norges største maur med dronninger som er opptil 18 mm lange.

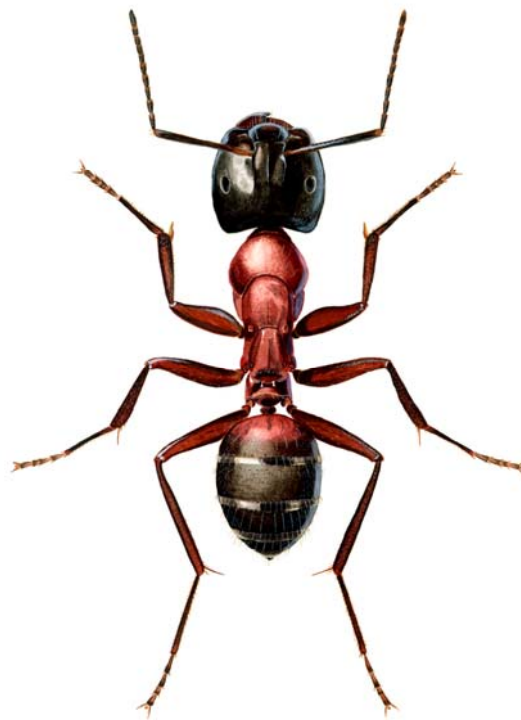
Størrelsesvariasjonen på arbeiderne er imidlertid stor (5-14 mm), så de minste kan lett forveksles med arbeidere av rød skogsmaur.

Røde skogsmaur har imidlertid røde og svarte hode, mens stokkmaur har helt svart hode (Figur 1). Ryggen humpete på skogsmaur er humpete, mens den er jevnt krummet hos stokkmaur. Røde skogsmaur vil sette bakkroppen mellom beina og sprute maursyre hvis du pirker bort i den. Dette gjør ikke stokkmaur.

«Flygemaur» er hanner og unge dronninger. De kan forekomme i store svermer på forsommeren. Etter paringen dør hannene, mens de unge dronningene klipper av seg vingene og prøver å starte et nytt samfunn. Hanner og uparede dronninger kan finnes inne i stokkmaurreir hele året.

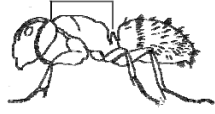
Hvordan lever stokkmauren?

I en etablert koloni vil dronningen(e) legge egg fra våren til midten av august. Larvene føres opp av arbeidere som henter honningdugg (fra bladlus) og insekter utenfor reiret. Nye dronninger og hanner klekkes om høsten, men svermer ikke før til våren. Etter svermingen, der paringen foregår, klipper de nye

Illustrasjon: Hallvard Elven
© Folkehelseinstituttet

Figur 1. Arbeider av varmekjær stokkmaur (*Camponotus ligniperda*). Stokkmaur har et helt svart hode. Dette skiller dem fra skogsmaur, som har et tofarget hode.

Hva som er ulikt	Rød skogsmaur (arbeider)	Stokkmaur (arbeider)
Hode	Rødt og svart	Helt svart
Rygg	Med humper 	Jevnt krummet
Når du pirker på en levende maur	Bøyer bakkroppen mellom beina og spruter maursyre	Bøyer ikke bakkroppen mellom beina og spruter maursyre

dronningene av seg vingene og forsøker å starte en ny koloni. De få som lykkes bruker 7 til 10 år på å etablere et samfunn som selv produserer dronninger og hanner. Et etablert samfunn kan eksistere i mange år og utvides med flere reir. Utvidelsen foregår vår eller tidlig sommer. Et samfunn kan ha inntil 13 reir og fra én til fem dronninger.

Er det stokkmaur i huset ditt?

Er det stokkmaurangrep i huset vil det mest sannsynlig være en konstant trafikk av maur inne i eller inn mot huset. Forekomst av store mengder vingete maur på forsommeren, eller maur innendørs på senvinteren, er også et tegn på angrep.

Hvor i huset kan stokkmauren ha reiret sitt?

De fleste maurangrep sitter i yttervegger. Gulv og tak er andre viktige plasser. Dersom en vet om fukt- eller råteskader i et hus kan det være lurt å sjekke disse stedene. Mange maurangrep kan sees i forbindelse med slike skader. Stokkmaur er varmeelskende insekter og soloppvarmede vegger, gulv med varmekabler, vegger bak kjøleskap, oppvaskmaskin og lignende er vanlige angrepssteder. Gulv med varmekabler og for eksempel isoporisolasjon har vist seg spesielt utsatt. I slike tilfeller er det vanskelig å si sikkert hvor reiret er.

En av de beste metodene for å finne reir er å følge maurstier. Er du i tvil om hvilken vei maurene går? Rør ut litt honning i vann eller legg ut noen insektlarver i maurstien og se hvor maurene går etter å ha forsynt seg.

Stokkmaur spiser ikke det materiale de bygger reir i og lempet det derfor ut av reiret. Hauger av sagflis eller tygd isolasjonsmateriale er tegn på hvor maurene befinner seg. Det er også mulig å høre hvor stokkmauren holder til. Banking øker maurenes aktivitet, og med litt trening er det i enkelte materialer mulig å lytte seg fram til angrepets sentrum. Hvis man har mistanke om maur i en hul konstruksjon, som for eksempel en vegg, kan en bore et hull. Kommer det maur ut er reiret lokalisert.

Hvordan unngå stokkmaur?

Det er vanskelig, og ofte umulig, å forebygge effektivt mot stokkmaurangrep. Noen generelle forholdsregler kan allikevel tas. Grener fra trær og busker bør ikke henge inn over huset. Treverk bør ikke ligge og råtne nær husvegg, gamle stubber i hagen bør fjernes og fyringsved bør ikke lagres inntil husveggen. For å unngå gode reirplasser i

huset bør vinduskarmer males jevnlig, vannskader utbedres raskt og krypkjellere og loft må være godt ventilert. Kjemisk forebygging mot stokkmaurangrep bør ikke forekomme da det alltid vil være en risiko for at kjemikalierne kan ha en negativ effekt på mennesker og andre dyr.

Hvordan bli kvitt stokkmauren?

For å kunne foreta en effektiv bekjempelse av stokkmaur er det viktig at reiret/reirene i huset blir funnet. Dette kan ta tid, men er vel verdt innsatsen. All bekjempelse som ikke er rettet mot reir har nemlig mindre sannsynlighet for å lykkes. Er det flere reir i huset må de bekjempes samtidig. Når maurene forstyrres kan de forflytte seg, og dermed gjøre en senere bekjempelse vanskelig.

Stokkmauren er følsom for de fleste bekjempelsesmidler som kan kjøpes mot insekter. Både spray og pulver kan brukes direkte i reiret. Oppbrytning og blottlegging av reir er viktig for å undersøke og utbedre skader som maurene har påført bygningen.

Et stokkmaurreir i huset står ofte i forbindelse med andre reir utenfor huset. Finner du reir nær huset i stubber, råttent tre, vedstabler eller lignende, kan det være lurt å fjerne disse fra tomten. Angrep i levende trær er vanskelig å få tatt knekken på. Reirene sitter ofte både i treverket og jorden under treet. I Syd-Norge kan stokkmaur også ha rene jordreir.

Hva om du ikke finner reiret?

Hvis det ikke er mulig å finne hvor i huset reiret befinner seg er bekjempelse vanskelig, men bruk av bruk av forgiftet åte kan fungere om det følges opp nøye. Forgiftet åte består av en gift blandet med noe som mauren vil spise. Åten selges som lokkebokser eller som gel på tube. Det finnes mange typer, men til privat bruk finnes det ingen som er spesielt beregnet på stokkmaur. Vil du allikevel prøve å bekjempe med åte, er det viktig å følge noen enkle regler. Åten plasseres utendørs i alle synlige maurstier. Det er viktig at det aldri blir tomt for åte og at stokkmauren faktisk spiser den. Åten skiftes ukentlig og må stå ute minst én uke etter at siste maur er observert. Dette kan ta et par måneder. Bruk av åte er mest vellykket om man starter tidlig på sommeren. Starter bekjempelsen så sent som juli-august, må den følges opp året etter. Åten må sikres mot dyr og mennesker. Det er også viktig å ikke bruke andre bekjempelsesmidler samtidig med åten, fordi dette forstyrrer maurene som da raskt kan legge om stiene sine.

Dersom det er mulig å se hvor stokkmauren kommer inn i huset, bør denne åpningen tettes. Det samme gjelder også nærliggende hull eller sprekker. Bruk av insektspray eller pulver kan også benyttes på disse stedene. Hvorvidt stokkmauren forlater reiret sitt og forsvinner fra huset for alltid er derimot usikkert. De kan fort anlegge nye og skjulte stier. Bekjempelsesmidlene brytes også raskt ned utendørs, spesielt om de kommer i kontakt med sollys eller vann.

Bruk av kjemikalier mot stokkmaur på andre måter enn nevnt over fører fort til et overforbruk. Å sprøyte inn maurmiddel i alle vegger er et godt eksempel på overforbruk av kjemikalier. Dette bør ikke forekomme.

Bør jeg ta kontakt med et skadedyrfirma?

Stokkmaur kan være vanskelig å bekjempe, og det kan derfor være lurt å kontakte et skadedyrfirma. All informasjon om hvor maurene holder til vil være til nytte for bekjemperne, så studer maurene selv før dere tilkaller et firma.